

Rusya'nın Ukrayna'daki Savaş Stratejisi- Nazim Caferov (Cafersoy)

Rusya 24 Şubat 2022'de Ukrayna'ya karşı askeri bir saldırı başlattı. Aynı gün yaptığı açıklamada saldırıyı "özel askeri operasyon" olarak nitelendiren Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, operasyonun amacının "Donbas halkını korumak ve bu çerçevede Ukrayna'nın silahsızlandırılması ile Nazizim'den arındırılması" olduğunu ilan etti. Bu ve benzeri resmî açıklamaları ve saldırı sonrasındaki bir aylık gelişmeleri incelediğimizde, Kremlin yönetiminin Ukrayna'ya dair 4 askeri ve 4 stratejik hedefinin olduğunu görüyoruz:

Askeri

Hedefler:

1. Ukrayna'nın Karadeniz ve Azak denizi kıyılarını ele geçirmek;
2. Başta Donetsk ve Luhansk olmak üzere, Rus nüfus ve kültürünün hâkim olduğu bölgeleri ele geçirmek;
3. Ukrayna askeri gücünü olabildiğince zayıflatmak;
4. Ukrayna'nın 5'i nükleer santral olmak üzere toplam 21 nükleer kurumunun kontrolü sağlamak.

Stratejik

Hedefler:

1. Ukrayna'nın NATO üyeliğinden kaçınmasını sağlamak;
2. Ukrayna'nın silahsızlandırılmasını yasal güvence altına almak;
3. Ukrayna'da iktidarı değiştirecek askeri ve politik baskıyı kurmak;
4. Ukrayna'nın üniter devlet yapısını bozmak.

Rusya Ukrayna'ya yönelik

saldırıları hem bu ülkeyle sahip olduğu doğu ve güney sınırları boyunca, hem de kuzeydeki Belarus üzerinden başlatmıştır. Ukrayna'nın Rusya'yla toplam sınırının yaklaşık 2.000 km olduğunu ve Belarus sınırının da yaklaşık 300 km'sinin bu saldırı için kullanıldığını dikkate alacak olursak, toplamda 2.300 km uzunluğunda

cepheden bahsetmek gerekir. Çeşitli açıklama ve haberlere bakılınca Rusya'nın bu

operasyonu yaklaşık 200 bin civarında askerle başlattığı konusunda bir kanaat birliği oluşmuştur. Ayrıca, Donbas ve Luhansk ayrılıkçılarının bu saldırıya kendi bölgelerinde en az 50 bin kişilik bir silahlı güçle destek verdikleri de bilinmektedir.

Son olarak, yukarıda belirtilen askeri ve stratejik hedefleri gerçekleştirmek için operasyonların Güney, Doğu ve Kuzey cephesi olarak 3 ayrı bölge için planlanarak

gerçekleştirilmeğe çalışıldığı gözlemlenmiştir.

Güney Cephesi

Rusya'nın saldırısının

Güney Cephesinin askeri-stratejik amacı Ukrayna'nın Karadeniz ve Azak Denizi kıyılarını ele geçirmektir. Bu stratejik amacının 4 askeri-politik hedefi gerçekleştirmeyi içerdiği anlaşılmaktadır:

1. Kırım'a kara yolunun açılması: 2014 yılında ilhakından sonra Rusya ile doğrudan kara sınırı olmayan Kırım bölgesi ile bağlantı önce deniz, ardından da 2019'da Kerç Boğazı üzerinde tamamlanan köprü ile göreceli olarak sınırlı bir şekilde sağlanmıştı. Son askeri saldırı ile Rusya Ukrayna'nın Azak Denizi kıyısında Kırım ile ayrılıkçı Donbas bölgesi ve Rusya'nın Rostov-Don bölgesini birleştiren kimi bilgilere göre 100-150 km enindeki bir alanı askeri olarak ele

geçirmiştir. Bölgede Melitopol ve Berdyansk gibi önemli şehirleri ele geçiren Rusya, bütün Azak Denizi kıyısını Ukrayna'ya kapatmıştır. Bu yazının yazıldığı sırada Azak kıyısında tamamen kuşatma altındaki Mariupul liman kentinde ciddi çatışmalar devam ediyordu. Rusya ordusu ayrıca Herson bölgesinde bulunan ve Kırım'ın su ihtiyacının yaklaşık yüzde 90'ını sağlayan Kuzey Kırım Kanalını da tamamen ele geçirmiş durumdaydı. Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı ile birlikte Ukrayna Dinyeper Nehrinden başlayan bu kanalın önünü keserek, bölgeye su verilmesini durdurmuştu. Şimdi bu kanalın önü de Rusya ordusu tarafından açılmış durumdadır.

2.

Donbas ve Luhansk bölgelerinin idari sınırlarına ulaşmak:

2014-2015 döneminde bu bölgelerin yaklaşık 1/3'ünde Rusya desteğiyle yasadışı "Donbas

Halk Cumhuriyeti" ve "Luhansk Halk Cumhuriyeti" yapıları kurularak bağımsızlıklarını

ilan etmişlerdi. 24 Şubat'ta başlayan Rusya askeri saldırısının amacı bu ayrılıkçı bölgeleri Ukrayna'daki idari sınırlarına doğru genişletmektir. Rus ordusu ile ayrılıkçı güçlerin ortak saldırılarına ve aradan bir ay geçmesine rağmen bu hedefe hâlen ulaşamamıştır. Fakat saldırılar ve süren çatışmalarla belli

bir genişleme sağlanarak hedeflenen bölgenin yaklaşık 55-60 oranında kontrolünün

sağlandığına dair bilgiler gelemektedir.

3.

Zaporeje ve Güney Ukrayna nükleer santrallerini ele geçirmek: Rusya'nın askeri saldırısının Güney cephesinde stratejik önem arz eden nükleer yapılar bulunmaktadır.

Bunlar arasında özellikle Zaporeje bölgesindeki Avrupa'nın en büyük ve dünyanın 6. büyük nükleer santrali önemli yeri tutmaktadır. Zaporeje santralini ele geçiren Rusya ordusunun Güney Ukrayna nükleer santralini ele geçirmek için Mikoloyev istikametindeki saldırıları Ukrayna Ordusu ve halkının direnişi ile henüz

sonuca ulaşamamıştır.

4.

Odesa bölgesini ele geçirmek: Rusya ordusu öncelikle bağımsızlık sonrası Ukrayna'nın en önemli askerî limanlarından olan Odesa kentini ele geçirmek, ardından da bu bölgeyi Ukrayna için yeni bir ayrılıkçı bölgeye dönüştürmek niyetindedir. Bölgedeki Ukrayna donanması önemli ölçüde etkisiz hale getirilmiş ve Odesa bölgesindeki stratejik-askeri hedeflere yönelik hava ve denizden füze saldırıları gerçekleştirilmişse de Rusya ordusu bölgeye çıkarma yapamamıştır. Bunda Ukrayna ordusunu genelde güney cephesinde ve özellikle de Mariupol ile Mikoloyev bölgelerindeki başarılı direnişi belirleyici rol oynamıştır.

5.

Doğu cephesiyle birleşmek: Buradaki askerî amaç, Rus ordusunun güney ve doğu cephelerini birleştirecek karşılıklı ilerleme ile Donbas bölgesinde toplam sayısının 40-60 bin civarında olduğu tahmin edilen Ukrayna askerî güçlerini

kuşatmaya almaktır. Ukrayna ordusunun en seçkin bölümünü oluşturduğu ifade edilen ve ayrılıkçı bölgelerde toprak bütünlüğünü sağlamak için özellikle hazırlanan

Donbas Kolordusunun etkisiz hale getirilmesi hem Ukrayna ordusuna büyük darbe vurulması, hem de Kiev yönetiminin direnme iradesinin kırılması açısından Rusya için özel önem arz etmektedir. Öte yandan, bu bölgedeki saldırının siyasi amacı da Ukrayna'nın Karadeniz ve Azak Denizi kıyısındaki bölgeleri olan Odesa, Herson ve Zaporeje'de yerleşik Rus nüfusunu kullanarak Ukrayna içinde yeni ayrılıkçı yapılar oluşturmaktır. Bu yapılar orta vadede "Rus ahalinin hakları" söylemiyle

Ukrayna'nın federal bir yapıya dönüştürülmesi için kullanılacaktır. Bu ise Rusya için hem Ukrayna'nın iç politikasında kalıcı şekilde söz sahibi olarak NATO üyeliği ihtimalini geri dönülmez biçimde ortadan kaldırmak, hem de Karadeniz'de Soğuk Savaş sonrasında SSCB'nin dağılmasıyla kaybettiği stratejik avantajını geri kazanmak anlamına gelmektedir.

Doğu Cephesi

Rusya ordusunun saldırısının

ikinci stratejik istikametini Doğu Cephesi oluşturuyor. Bu istikamet Rusya'nın askerî saldırısının en uzun bölümüdür. Bu saldırının ilkin en büyük askeri amacının öncelikle Ukrayna'yı ortadan bölen Dinyeper Nehrinin doğu kıyısını ele geçirmek olduğu tahmin edilmektedir. Rusya ile sınırdaş olan bu coğrafya Rus nüfusun ve kültürünün göreceli olarak yoğun olduğu ve Ukrayna'nın en önemli endüstriyel, tarımsal ve kısmen de nükleer sektörünün çeşitli yapılarının bulunduğu bölgedir. Askeri saldırının gelişimine bakılınca Rusya ordusunun bu bölgede 3 askeri hedefinin olduğu görülmektedir:

1.

Ukrayna Ordusunun Donbas gruplaşmasını kuşatmaya alarak yenilgiye uğratmak: Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, Rusya ordusu Harkiv-İzyum hattından Güneye uzanarak Donbas'taki Ukrayna ordusunu kuşatma altına almak için saldırılar gerçekleştirmiştir. Fakat son bir ayda Ukrayna ordusunun başarılı direnişi ve karşı saldırısıyla Rusya ordusu çok yavaş ilerleyebilmiş ve ciddi kayıplar vermiştir. Donbas'daki cephe muharebesinin sonucu savaşın askerî ve politik kaderini belirlemek bakımdan kritik önemdedir. Nitekim, Rusya Savunma Bakanlığı 25 Mart'ta saldırının ilk ayını değerlendirdiği açıklamasında, takip eden dönemde Donbas üzerine yoğunlaşacaklarını ilan etmiştir.

2.

Harkiv ve Poltava kentlerini ele geçirmek: Doğu cephesinde Rusya ordusunun ikinci hedefi Harkivi ele geçirmek ve sonrasında Poltava üzerinden Dinyeper kıyısına ulaşmaktır. Özellikle Ukrayna'nın ikinci başkenti Harkiv hem Doğu Ukrayna için stratejik önemi, hem de Rus nüfuzun geleceği bakımında kritik anlam taşımaktadır. Her ne kadar açıktan ifade edilmese de Rusya'nın Ukrayna planlarında Rus ahalinin daha etkin olduğu Harkiv hem Kiev'i politik ve idari anlamda dengelemek, hem de ülkenin federasyona dönüştürülmesi niyeti bağlamında stratejik anlam taşımaktadır. Fakat Rus ordusunun ilk ayda Harkiv'i birkaç defa denemesine rağmen ele geçiremediği görülmektedir. Bunda Ukrayna ordusunu başarılı direnişinin yanı sıra, Rus ordusunun gelecek planları çerçevesinde

kentteki sivil halkı kaybetmemek için operasyonel anlamda dikkatli davranmaya çalışmasının da etkili olduğunu söyleyebiliriz. Rus ordusu Harkiv'i kuşatma altına alarak Donbas'a doğru saldırısına yavaş da olsa devam etmektedir. Diğer cephelerdeki başarı durumuna bağlı olarak Harkiv'in ele geçirilmesinin Rusya için önümüzdeki dönemde en önemli konulardan biri olacağını tahmin ediyoruz.

3.
Başkent Kiev'e saldırmak: Rus ordusunun ilk günlerde doğu cephesindeki en stratejik istikametlerinden biri de başkent Kiev'e saldırı gerçekleştirmek olarak belirmişti. Başlangıçta bu saldırının azami amacının kuzeyden saldıranlarla birlikte Kiev'i ele geçirmek olduğunu tahmin ediliyordu. Fakat savaşta Ukrayna ordusunun başarılı performansı ve Rus ordusunun önemli stratejik planlama ve taktik hataları nedeniyle ilk bir haftadan sonra bu amacın daha çok başkenti kısmi kuşatmada tutmaya evrildiği görüldü. Buradaki temel hedefin de Ukrayna yönetimi üzerinde askerî, politik ve stratejik baskı oluşturarak uygun şartlarla masaya oturmak olduğunu söylemek yanlış olmaz. Nitekim, bu çerçevede bir süredir devam eden müzakerelerin İstanbul ayağında ilginç bir gelişme yaşandı. Ukrayna'dan kendi taleplerine göreceli uygun karşılık alan Rusya Kiev ve etrafındaki Çenigov bölgesini kısmen terk edeceğini duyurdu. Esasında Belarus ve Donbas'a doğru gerçekleşen bu çekilme askeri ve politik amaçlı bir kuvvet kaydırmaydı. Kaydırmanın askeri amacı Donbas bölgesinde devam edeceği beyan edilen harekât ve gerçekleşeceği öngörülen muharebe için güç yığınağı yapmaktır. Kaydırmanın politik yönü ise müzakerelerde Moskova'nın taleplerine daha yakın öneriler sunan Ukrayna'ya doğru bir adım atmaktı. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, Kiev operasyonu ilk haftadan sonra artık askeri amaçlı bir muharebeden çok, müzakere ve uzlaşma için siyasi baskı oluşturmak amacını taşıyordu. Devam eden müzakerelerde Rusya açısından özellikle İstanbul görüşmesinde bu hedefe kısmen varıldığı görülmektedir. Bu çerçevede Kiev'den çekilme kararını bu aşamada müzakerelerdeki göreceli ilerlemenin bedeli olarak değerlendirmek mümkündür. Öte yandan Rusya'nın bu kararı Ukrayna yönetiminin de kendi kamuoyu

önünde elini rahatlatmıştır.

Kuzey Cephesi

Rusya ordusunun saldırısının üçüncü stratejik istikametini kuzey cephesi oluşturmaktadır. Rusya ordusu Ukrayna'ya kuzey cephesini Belarus üzerinden açmıştır. Saldırıdan kısa bir süre önce ortak tatbikat için bu ülkeye kaydırılan Rus birlikleri 24 Şubat'ta Ukrayna sınırından içeri girmişlerdir. Kuzey istikametinde Rusya ordusunun genel anlamdaki askeri-stratejik amacının Ukrayna'nın başkentini ve batısını kontrol altına almak olduğu tahmin edilmektedir. Bu cephede Rus ordusunun 3 temel askeri-politik amacı olduğunu söylemek mümkündür:

1. Başkent Kiev'i ele geçirmek: Kuzeyden saldıran Rus ordusunun amacı başlangıçta doğudan saldıran güçlerle koordine şekilde Kiev'i ele geçirmek olarak tahmin ediliyordu. Belarus sınırından başkent Kiev'e yaklaşık 150 km olması da zaten Rus ordusunun neden buradan saldırmayı tercih ettiğini açıkça ortaya koyuyordu. Ayrıca Kiev'e saldırmak için Rus ordusunun savaşın ilk günlerinde başkente yaklaşık 25 km uzaklıktaki Hostamel kasabasındaki Antonov Askeri Havalimanına uçar birlikle indirme yaptığı ve şiddetli çatışmalar sonucu ele geçirdiğini biliyoruz. Ukrayna ordusunun başarılı direnişi ve Rus ordusunun askeri-lojistik hataları sonucu Rusya'nın ancak Kiev'e 20 km mesafeden kenti kuzey ve kısmen de batıdan kuşatma altına aldığı görülmüştür. Yukarıda da belirtildiği gibi, İstanbul müzakerelerinden sonra bu kuşatma da kalkmış, Rus ordusunun bir kısmı Belarus sınırına geri dönmüş, bir kısmı da Harkiv ve Donbas bölgelerindeki operasyonlar için doğuya kaydırılmıştır. Bu durumun sürekli veya geçici olup olmayacağını diğer cephelerdeki gelişmeleri ve devam eden müzakerelerin sonucunu görmeden kestirmek zordur.

2.

Nükleer santraller: Yukarıda da belirtildiği üzere, nükleer yapılar Rus askeri saldırısının en önemli hedef unsurlarının başında gelmektedir. Ukrayna'da toplam 5 nükleer santraldan ikisi Çernobil ve Roven-Ukrayna'nın kuzeyinde bulunmaktadır. Saldırının ilk günlerinde Rus ordusu 1986'daki

kaza nedeniyle çalışmayan Çernobil nükleer santralının kontrolünü ele geçirmiştir.

Kiev etrafına askeri hareket yeterince başarılı olmadığı için Rusya ordusunun Roven ve ve Ukrayna'nın merkezi kısmında bulunan Hmelenski nükleer santrallerine yönelemediğini tahmin ediyoruz. Bu arada Kiev'de de bir nükleer reaktör araştırmaları merkezinin bulunduğunu da biliyoruz.

3.

Batıdan Ukrayna'ya gelen askerî-lojistik desteği kesmek:

Bu noktada genel anlamda Batı Ukrayna, özellikle de Polonya sınırındaki Lviv kenti kritik önem arz etmektedir. Bu bölge Batıdan gelen askerî, ekonomik ve gıda yardımları bakımından stratejik önemdedir. Fakat bütün ülkede Ukrayna ordusunun kimi zaman konvansiyonel, kimi zaman da gerilla taktiği ile Rus ordusuna başarılı direnişin göstermesi nedeniyle bu hedefin henüz uzak bir hedef olduğunu söyleyebiliriz. Rusya ordusu zaman-zaman bu bölgelerdeki stratejik alanlara füze ve hava saldırıları yapmaktadır.

Savaşın ilk aynının

sonunda askeri gidişatla ilgili genel bir değerlendirme yapacak olursak, şu hususları vurgulamak gerekir. Öncelikle, savaşın enformasyon boyutunu son 40 yıldaki en iyi ve en geniş kapsamlı kullanımına tanıklık ettiği için objektif bir askerî harekât değerlendirmesi yapmakta ciddi zorluklar vardır. İkinci olarak, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri saldırısının yukarıda da belirttiğimiz gibi çok iddialı askeri ve politik amaçları gerçekleştirmek üzere yapıldığını ifade etmek gerekir. Fakat geçen bir ayda bu hedeflerin sadece bazılarının kısmen gerçekleştiği görülmektedir.

Üçüncü olarak, askeri gelişmelere bakınca Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısının başta daha kısa süreli planlandığı ve operasyonların daha çok "Ukrayna halkının Kiev rejiminden kurtarma" olarak planlandığı anlaşılmaktadır. Fakat bu noktada Rus istihbaratı ve genel kurmayının önemli bir değerlendirme hatası yaptığı ve Ukrayna'ya saldırı için yanlış bir askeri strateji ve planlama ile buna bağlı olarak küçük bir askeri kuvvetle hareket ettiği düşünülebilir. Ayrıca, Avrupa'nın en geniş ülkesine ve askeri parametrelere göre dünyada ilk 25'de sayılan askeri gücüne karşı askeri sıklet merkezi oluşturmadan 3 cepheden saldırmak da bu durumu daha açık ortaya koymaktadır.

Dördüncü olarak, Ukrayna yönetiminin, halkının ve ordusunun 2014'deki Kırım'ın işgali ve ardından gelen ilhakından farklı olarak, bu sefer çok ciddi ve şimdilik başarılı bir askeri direniş kabiliyeti gösterdiği ortadadır. Beşinci olarak, Batı'nın Ukrayna'ya bu süreçte daha çok askeri, politik ve ekonomik destek vermesinin de Rusya'nın işini zorlaştırdığını belirtmek gerekir. Son olarak, Rus ordusunun savaşın ilk haftasından itibaren yeni bir askeri planlama, organizasyon ve taktikle saldırıyı yeni şartlara uygun devam ettirmeye çalıştığını da tahmin ediyoruz.

Bu koşullarda savaşın özellikle Rusya tarafından masada kendisi için önemli politik sonuçlar doğuracak sürece kadar devam ettirileceğini tahmin edebiliriz. Nitekim, Rusya Savunma Bakanlığı da 25 Mart 2022'de yaptığı açıklamada ilk bir ayda operasyonun ilk aşamasının bittiğini, fakat nihai amacına ulaşana kadar -ama bu amacı net bir şekilde ortaya koymadan- devam edeceğini ifade etmiştir.

Dr. Nazim Caferov (Cafersoy)

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (UNEC) Türk Dünyası İktisat Fakültesi'nde Öğretim Üyesi ve Bakü merkezli Kafkasya Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (QAFSAM) Başkan Yardımcısıdır. Akademik çalışmaları Avrasya bölgesi siyaseti ve dış politikası üzerinedir.

Bu Yazıya Atıf İçin: Nazim Caferov , “Rusya’nın Ukrayna’daki Savaş Stratejisi” *Panorama*, Çevrimiçi Yayın , 06 Nisan 2022, <https://www.uikpanorama.com/blog/2022/04/06/rstragy/>

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UIK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.